

ਆਦਿ ਸਚੁ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਢੰਗ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸ਼ੈਲੀ, ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਭ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਂਝ ਕਰਨੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਜਾਤ ਪਾਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਕੇ ਭਗਤਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸੂਫੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਵੱਖਵਾਦ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਵਰਤਿਆ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਿਆਕਰਣ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਚੁੰਚ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਦਰਅਸਲ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ, ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਫਜ਼ ਜਾਂ ਸਤਰ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਉਸੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪੜੋਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਫਿਰਕੇ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਅਖੌਤੀ ਪੀਰ-ਪੈਗੰਬਰ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਤੁੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਰੱਬ, ਇਕ ਨੂਰ, ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਵੀ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮਕਸਦ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਰੱਬ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ, ਮੂਰਤੀ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਕਤ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੱਬ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ

ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਫਿਰਕੇ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਤਾਂ ਨਰਕ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ। ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ

ਵਿਚੋਲੇ, ਭੇਖ, ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਵੱਖਵਾਦ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਝਗੜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਪਰਚਾਰਿਆ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਹੋਣ ਲਈ ਨਵਾਂ ਜਨਮ, ਨਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ, ਨਵੇਂ ਅਵਤਾਰ-ਪੈਗੰਬਰ ਬਣ ਕੇ ਜੰਮਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਕਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮਾਂ ਤੋਂ, ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹਨ ਤਾਂ ਮਜ਼ਹਬੀ ਦੰਗੇ ਹੋਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਕੋਈ ਧਰਮ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਕੇਵਲ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਰੱਬ ਜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਸੱਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸੱਚੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਆਓ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਗੁਣ ਨੂੰ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੀਏ।

ਆਦਿ ਸਚ - ਰੱਬ ਜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹਨ।

ਜੁਗਾਦਿ ਸਚ - ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ 'ਸੱਚ' ਹਨ।

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ - ਹੁਣ ਵੀ 'ਸੱਚ' ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ - ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ (Infinite time), ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਰੱਬ ਜੀ ਸੱਚੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਣੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੋ ਸਲੋਕ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ "**ਆਦਿ ਸਚੁ.... ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ।।**" ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸਲੋਕ ਅੰਤ ਵਿਚ 38ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰੱਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਗੁਣ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ, ਆਪਣੇ ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਰੱਬ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਆਪਣੇ ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਰੱਬ ਤੇ ਟੇਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਸੀਮਿਤ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਬ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਸੀਮਿਤ ਸਥਾਨ, ਸੀਮਿਤ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸੀਮਿਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਹ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ, ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਥਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਰੱਬ ਹੋਏਗਾ। ਇਸੇ ਧਾਰਨਾ ਅਧੀਨ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖੇਗਾ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਮਨੁੱਖੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਥਾਪੇ ਅਵਤਾਰ ਰੂਪੀ ਅਖੌਤੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਮਰਨਾ ਵੀ ਪਏਗਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੁਨਹਿਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਰੱਬ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਇਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਰੱਬੀ ਗੁਣ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਹੋਂਦ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਆਪਣੀ ਛਿਣ ਮਾਤਰ ਹੋਂਦ ਦਾ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਰੱਬ ਜੀ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਰੱਬ ਜੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਮੈਂ ਮੁਕ ਜਾਵਾਂਗਾ ਪਰ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਣਗੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਆਪਣੀ ਅਮੀਰੀ, ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀ, ਸਰੀਰ, ਜੋਬਨ, ਰਾਜ, ਧਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਬ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਫਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਖਾਸ ਰੱਬ ਜੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਬ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁੱਕ ਨਾ ਜਾਣ, ਖਤਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਜਾਂ ਘਟ ਨਾ ਜਾਣ ਜਦ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਅਤੇ 'ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਮੁਤਾਬਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣਗੇ। ਰੱਬ ਜੀ ਸਦੀਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਨੂੰ ਠੰਡੇ ਨਿਰਮਲ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਕੇ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕੱਠ ਜਾਂ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਸੱਚ ਪਰਚਾਰਿਆ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਵਾਲੇ, ਆਦਿ ਸਚੁ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਜੀ ਹੀ ਬਿਆਨ ਹੋਣਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਦਿ ਸਚੁ .... ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਜੀ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰਤੀ ਵੀ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਡੁਬਾ ਦਿੱਤਾ। 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕੋਝੀ ਬਿਰਤੀ ਕਾਰਨ ਸਭ ਕੁਝ ਜਲਾ ਕੇ ਦਫ਼ਨਾ ਕੇ, ਮੁਕਾਉਣ ਦਾ ਕੋਝਾ ਜਤਨ ਪਿਆ ਕਰੇ ਲੇਕਿਨ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ, ਰੱਬ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ, ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੁਕਾ ਸਕਦਾ।

ਕਾਸ਼ ! ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਅੱਜ ਦੀ ਸੜਦੀ ਬਲਦੀ ਲੋਕਾਈ ਸਮਝ ਲਵੇ। ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚੋਂ ਝਗੜੇ ਮੁੱਕ ਜਾਣਗੇ, ਮਜ਼ਬੂਬੀ ਵੱਖਵਾਦ, ਫਸਾਦ ਮੁੱਕ ਜਾਣਗੇ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਮਾਰੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਮੁਕਾਏਗਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਦੇ ਪਿੱਛੇ 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਰੱਬ ਜੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਅਸੀਂ,

ਸਾਡੀ ਨਸਲ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਵੰਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਵੀ 'ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹਿਣਗੇ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਰੱਬ ਜੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸੱਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਵੀ ਸੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਪਰ ਉਹ ਕੈਸੇ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਜੀ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ, ਕਿਤੇ ਸੱਤ ਅਸਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਲੁਕ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ?

ਗੁਰਮਤ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਝੀ ਅਤੇ ਆਤਮ ਕਲਿਆਣਤਾ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਦਾ ਰੰਗ, ਰੂਪ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਖਾਸ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਮਤ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ, ਜਲ-ਥਲ, ਪੱਤੇ-ਪੱਤੇ ਭਾਵ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਣ ਕਾਰਨ, ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦਾ। ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਇਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਇਕ ਹਨ, ਦੋ ਜਾਂ ਅਨੇਕ ਨਹੀਂ। ਰੱਬ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ (Universal truth) ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਝੁਠਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਸੱਚ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਕੋਈ ਗੈਬੀ ਤਾਕਤ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ (omni present) ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ ?

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਬੁਝਾਰਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਬ ਜੀ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਇਕ ਰੱਬ ਦੀ ਜੋਤ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ, ਜੀਵ-ਜੀਤਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਇਕੋ ਰੱਬ ਜੀ ਹਨ।

ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ - ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਜੋ ਨਿਯਮ, ਹੁਕਮ, ਕਾਨੂੰਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਿਰਪੱਖੀ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਹੀ ਰੱਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (The laws of nature is the will of God)।

ਇਸ ਹੁਕਮ, ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜਿਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। **“ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੇ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨਾ ਕੋਇ”** ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ,

ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਬ, ਫਿਰਕੇ, ਧੜੇ, ਦੇਸ਼, ਜਾਤ ਜਾਂ ਰੰਗ ਨਸਲ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਖੌਤੀ ਨਾਸਤਕ, ਪਾਪੀ-ਪੁੰਨੀ, ਧਰਮੀ-ਅਧਰਮੀ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਇਕਸਾਰ, ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ **“ਤੇਰੈ ਘਰਿ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹੈ ਨਿਆਉ”** (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ : 376) ਭਾਵ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਬੇਨਿਆਈ ਬਦਲਾਹਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਜ਼ਬ, ਧੜੇ ਜਾਂ ਅਖੌਤੀ ਸੰਤ, ਬਾਬੇ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਕੇ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਕਾਰਨ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਖੌਤੀ ਅਵਤਾਰ ਜਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਬਦਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧਾਰਮਕਤਾ ਜਾਂ ਅਧਾਰਮਕਤਾ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹੀ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅਤੇ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਸੱਚ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉੱਤੇ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ **‘ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ’** ਅਨੁਸਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸੱਚ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਇਕ ਸੇਬ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਛੱਡੀਏ ਤੇ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉੱਪਰ ਚਲੀ ਜਾਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛੱਡੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਵਾਣ ਵਲ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ।

‘ਬੀਜੇ ਬਿਖੁ ਮੰਗੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਖਹੁ ਏਹੁ ਨਿਆਉ।।’ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ : 474) ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਬਿਖ ਬੀਜਿਆ ਜਾਏ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਫਲਾਂ ਦੀ ਆਸ ਕਰੇ। ਰੱਬੀ ਰਜ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਕਰ ਬੀਜ ਕੇ ਗੰਨਾ, ਚਾਵਲ ਜਾਂ ਕਣਕ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਉੱਗਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਸੱਚ ਹੈ - ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਪ, ਤਪ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਜਾਂ ਵਾਸਤੂ ਕਲਾ, ਫੈਂਗ ਸ਼ੂਈ ਬਾਬੇ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ।

ਰੱਬੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉੱਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਜਾਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ‘ਅਨਹੋਣੀ’ ਕਦੀ ਵੀ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਈ ਲੋਕੀ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਜਾਂ ਅਖੌਤੀ ਸੰਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਅਨਹੋਣੀ ਅਤੇ ਅਨਹੋਣੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੱਕ ਪੁੱਜਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਅਟੱਲ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ :-

ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੈ ਵਸਿ।।

ਭਾਵ ਸਭ ਕੁਝ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ।

ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਾ ਜਾਇ।।

ਜੇ ਕਿਛੁ ਅਹੈ ਸਭ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ।। ਰਹਾਉ।।

ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਸੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ।।

ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕੀਚੈ ਅਰਦਾਸਿ।।

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ : 1125)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਭਾਵ ਰੱਬੀ ਰਜਾ (The will of God) ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਅਨਹੋਣੀ ਜਾਂ ਅਨਹੋਣੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੇ ਝੂਠੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵਰ ਸਰਾਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਕੇ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ, ਹੁਕਮ, ਅਟਲ ਅਤੇ ਅਮਿੱਟ ਰਹੇਗਾ।

ਇਸ ਸਲੋਕ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਸੱਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸੁਮਤ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਗੁਣ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੇ **ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀਂ** ਵਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਚੁਭੀ

ਮਾਰੀਏ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਜੇ ਸੁਖੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਮਜ਼੍ਹਬ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਜਿਉਣੀ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰੀਏ। ਜੋ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪੰਖ ਲਗਾ ਕੇ ਉੱਡ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ 'ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਵਾਂਗੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। **“ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ”** (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ : 953) ਮੁਤਾਬਕ ਰੱਬ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਹੀ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ ਵਾਲਾ ਅਗਿਆਨ, ਸੋਚਣੀ, ਪਾਖੰਡ ਝੂਠ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।